

In de dierwelzijnsdiscussie staat verplicht 'natuurlijk gedrag' van kalfjes bij de koe naast het beeld van de boer als brute scheider van moeder en kalf. Dit laat weinig ruimte voor nuance, maar die is er wel degelijk: 'Als veehouder ben ik co-ouder van het kalf en zorg ik goed voor haar.'

Tekst: Petra Derkzen, coördinator certificering Stichting Demeter Foto: Margret Wenker

Kalfjes bij de koe

Willen we 'terug naar de natuur'?

Als in een goed georganiseerde fanfare staan de koeien 'in formatie' allen gericht op ons, de hoorns en oren gespitst terwijl we naar ze toe lopen. Als één geheel zetten ze allemaal een paar stappen vooruit, opgewonden om te zien dat boer Cees – en wie is die dame? – naar hen toe komt lopen, terwijl het nog maar 11 uur in de ochtend is.

Mijn bezoek aan melkveehouder Cees van Swieten in Stompwijk staat al een paar jaar in mijn geheugen gegrift. Nog nooit had ik het dier als onderdeel van het geheel van de kudde zo sterk ervaren. Deze kudde – duidelijk met Cees aan het hoofd – bewoog als één geheel. Ook bijzonder op dit bedrijf is

dat Cees al sinds de jaren 80 de kalveren bij de koe houdt. Ik heb me later wel eens afgevraagd of mijn sterke beeld van de kudde ook daarmee te maken zou kunnen hebben.

Idealen en praktijk

Over het onderwerp 'kalveren bij de koe' is dit jaar maatschappelijk veel te doen geweest. Van protesterende boerinnen op het binnenhof tot tv-uitzendingen met boeren die lieten zien dat het kan. Kritische consumenten belden met Stichting Demeter om bevestiging van hun beeld te krijgen – dachten zij. Maar telkens waren ze teleurgesteld, omdat 'kalveren bij de koe' zelfs bij Demeter,

waar dierwelzijnsnormen strenger zijn, geen norm is.

Nieuwsgierig naar hoe onze Demeter melkveehouders deze maatschappelijke discussie vertaalden naar hun eigen boerderij, deed Margret Wenker onderzoek* als stage voor haar Msc Animal Sciences aan Wageningen Universiteit, onder alle 44 Demeter en aspirant-Demeter melkveehouders.

Uit die interviews bleek dat ruim twee derde van de melkveehouders vindt dat koe en kalf idealiter meerdere maanden samen zouden moeten zijn. Echter slechts zeven melkveehouders laten de kalveren bij de eigen moeder gedurende de zoogperiode. Zes bedrijven

werken regelmatig met een pleegmoeder. Tijdens de presentatie van het onderzoek op de Zonnehoeve op 30 juni laat Margret voor- en nadelen zien. In de discussie die daarop volgt wordt niet alleen de praktische kant belicht. De vraag is ook: wat is het specifiek biodynamische antwoord op een maatschappij die 'terug naar de natuur' lijkt te willen? Melkveehoudster Annette Harberink van Natuurderij Keizersrande in Deventer brengt in dat er juist ook kwaliteit zit in het tam maken van dieren. Als boer neem je ze mee in ontwikkeling. "Zo ontstijgen ze uit hun dier-wezen en worden het individuen met sterke karakters."

Respectvol in verbinding

Maatschappelijke verheerlijking van de natuur ligt op de loer als we ons niet bewust zijn dat landbouw 'het in cultuur brengen' is van de natuur. De natuur wil van zichzelf niets. Het is de mens die hierin – bewust of niet – keuzes maakt. Joke Bloksma, docent op Warmonderhof, spreekt op het Demeter congres van 5 oktober over de oorsprong van het woord 'cultuur': het komt van het Latijnse *colere*, wat 'respectvol in verbinding' betekent. "Is dat niet precies wat biodynamische boeren proberen?", vraagt zij de zaal. "Het is de mens die plant en dier 'mee-neemt' in een duidelijke ontwikkeling gericht op schoonheid, het goede, autonomie, bewustzijn. Dat is cultuur, geen natuur!" Uit het onderzoek van Margret blijkt dat de kleine groep boeren die kalveren bij de koe laten dit ieder op volstrekt eigen wijze vormgegeven hebben. Aantal uur per dag, het kalf mee in de melkstal of niet, manieren

van scheiden, het gebruik van knuffelhekken of wegluchthoekjes.

Armando Kok, van boerderij Schoonderbeek in De Glind vertelt aan Margret: "Ik begin met het geleidelijk scheiden van het kalf en de moeder op een leeftijd van twee maanden. Kalveren gaan in groepjes van 2-4 dieren in een hokje dat grenst aan de potstal. In dit hokje krijgen ze hetzelfde vaste voer als eerder. De eerste tien dagen kan de moeder langs komen (uit de weide) en kunnen de kalveren via het hek drinken. De daarop volgende tien dagen maak ik het hek overdag dicht. De koe kan nog wel contact komen maken maar kalveren kunnen niet meer drinken. Dat kan alleen nog 's nachts. De laatste tien dagen is het hek dag en nacht dicht en kunnen de dieren alleen nog fysiek contact met elkaar maken door het hek heen. Na 30 dagen zijn de kalveren de melk en de koe ontwend en gaan ze naar de jongveestal. Ik geef de moederkoe vaak een dag voor het scheiden het homeopathische middel Ignatia, wanneer ik weet dat zij onrustig zal worden. Ook leg ik aan haar uit dat ik voor haar kalf ga zorgen. Daar krijgt ze meer van mee dan we denken."

De boer als co-ouder

Annette Harberink beschouwt zichzelf als co-ouder van het kalf. Zij scheidt moeder en kalf na één dag en zegt hierover tegen Margret: "Op het moment dat de koe al een paar keer weg loopt bij het kalf om voor zichzelf te zorgen, vertel ik de koe: ik ga nu voor je kalf zorgen en dat ga ik goed doen." Ze vertelt het kalf dat het bij andere kalfjes komt en de koe komt weer bij de melkkoeien.

"Door dit bewust te doen gaat de scheiding goed en de koeien lopen vier keer per dag langs de kalveren als ze van en naar de wei gaan. Dit is mijn taak als veehouder, ik ben co-ouder van het kalf."

Armando vertelt: "Ik loop regelmatig even langs om te kijken hoe het gaat en ze een aai over hun bol te geven, dat vind ik zelf ook leuk om te doen." Hoewel hij ervoor kiest kalf en koe pas na twee maanden te scheiden, laat hij duidelijk zien dat hij zichzelf ook als co-ouder beschouwt.

Hoe bewust is de afweging tot hoever het co-ouderschap gaat bij andere melkveehouders? In elk geval geeft het onderzoek aan dat soms tussen ideaal en werkelijkheid nog onoverkomelijk lijkende barrières staan. Na de presentatie van Margret zei Albert Hoeve van De Stadshoeve bij Amsterdam: "Ik heb al eens geprobeerd kalveren bij de koe te laten, toen lukte het niet. Wat kan ik van anderen leren?" Veel melkveehouders hebben er behoefte aan om te kijken bij bedrijven die naar tevredenheid kalveren bij de (pleeg)koe houden. Zo kunnen ze onderzoeken of en hoe ze het zelf op hun bedrijf kunnen toepassen.

Met dit doel organiseren de BD-Vereniging en Stichting Demeter deze winter een serie excursies, waarvan de eerste gepland is op 30 november bij Durk Oosterhof in Drachten. Melkveehouders kunnen zich aanmelden via info@stichtingdemeter.nl.

* Het onderzoeksrapport van Margret Wenker 'Kalfjes bij de koe op Demeter-melkveebedrijven?' is te downloaden via stichtingdemeter.nl via Nieuws.